

Жыві і помні

Гомельскі
напрамак

Анатоль ГАТУЧЫЦ

50 гадоў назад, 26 лістапада 1943 года, Савінфармбюро паведаміла: "Войскі Беларускага фронту ў ўзніку паспяховага наступлення і смеілага абходнага маневра сёння, 26 лістапада, авалодалі буйным абласным цэнтрам Беларускай ССР — горадам Гомель".

Гомельскі напрамак з'явіўся ў апэратыўных зводках ў дваццатых чыслах верасня. Пад матуным наіскам Чырвонай Арміі фашысцкія войскі адкохваліся да так званай ўсходняй вала. На гэтым руху, які ішліў па Дняпры, Сожа і далей на поўнач, немцы камандавалі мелася стабілізаваць фронт і перайсці да пазіцыйнай вайны. Гітлер нават заявіў: "На Дняпры рускія спынены і германская армія будзе трымаць іх, пакуль не абаскочыцца. Будзе бійка, калі трэба, сем гадоў..."

Не атрымалася. За кароткі час савецкія войскі па шырокім фронце захапілі на Дняпры больш як дваццаць плацдармаў, адкуль, нібы разводзе, пачалося наступленне. Людей не трэба было падняць, — пісаў аб тых днях былы камандуючы Цэнтральным фронтам (з 20 кастрычніка — Беларусі), славуці пакавадзец К.Ракасоўскі ў кнізе "Салдаці абавязак", — усе былі самааддана, імкнуліся хутчэй выйсці фашысцкіх акупантаў..."

1. На зямлі

Цяжкія баі ў лістападзе разгарэліся на поўнач ад Гомеля, дзе ўдары напілі 11-й і 63-й арміі. Тут, на захаднім беразе Сожа, праціўнік стары ланцуг умацаваных пунктаў.

Байцы 41-й дывізіі зацэпіліся на плацдарме ля вёскі Хальч, але дзець утрымалі яго. Немцы наваляліся разпораць. Прапары і абароны ў напрамку Гомеля камандаванне 11-й арміі даручыла 96-й дывізіі, якая атрымала потым найменне "Гомельская". У гэты час, даведваючыся, што ў Казані жыве былы камандзір дывізіі генерал-маёр у адстаўцы Ф.Булатаў, я напісаў яму Васільдзесьціхуладуе паче, генерал не змог адказаць сам. Па яго просьбе гэты зрабіў у той час адказны сакратар савета ветэранаў дывізіі І.Зміцэн. Так мне адкрылася адна са старонак крывавага бітвы за Гомель.

"Плацдарм ля вёскі Хальч — пятачок зямлі памерам з квадратны кіламетр ці крыху болей. Наперадзе — тры абарончыя паласы праціўніка з гнёздамі дотаў. Вораг імкнецца спіхнуць нашых байцоў з плацдарма: пакуль Хальч у яго руках, дарога на Гомель значна перашкода".

Раніцай 12 лістапада несправедліва абрушыў паче, гадзіны артылерыя на плацдарм. А потым захапіў і тут, разрываючы шыню, ударылі на пярэднім краі флангу два палкі "кашп". Услед за агнявым валам падняўся ў атаку падраздзяленні 331-га і 350-га палкоў, якія ноччу перабараліся пераз Сож. Камбат капітан Жураўлеў з палка Мамонова разам са сваімі салдатамі першым уварваўся ў траншею праціўніка. Адрэзав трое французцаў накінуліся на яго. Аднаго капітана скасіў агнематый "чарод", другога агнём у прыклад, а трэцяга, які скончыў на яго зверху, перакінуў пераз сябе і, выхапіўшы ў фашыста з-за пояса штык-нож, даканаў...

Супраціўленне было моцным. Немцы контратакавалі. Да прычому часті дывізіі змаглі дабрацца толькі да ўскрайку Хальча. Нальгіка было і на наступны дзень. Артылерыя і танкі ворага абрушылі на пазіцыі 350-га палка палкоўніка Абрамава і дзе-нідзе пацяснілі яго байцоў. Тры дні доўжыліся крывавае палівына за Хальч. Адчушы пералом, камандзір Булатаў у ноч на 16-е лістапада ўвёў у бой ролер — 338-ы стралковы полк. Пры падтрымцы артылерыі-мінамётных батарэй дывізія зламала абарону ворага.

2. На вадзе

У маім журналісцкім архіве ёсць і пісьмо былога камандзіра 85-га Гомельскага асобнага пантона-маставога батальёна І.Масіка з мадаўскага горада Бендэры: "Лістапад сорака трэцяга быў халодны. Па Сожа плыў шарш. Дзесяць ў дваццаці чыслах я атрымаў загад начальніка інжынерных войск фронту А.Пашалява адраіць адну роту ў абход Гомеля пад Ветку ў апэратыўнае падпарадкаванне 11-й арміі генерала Фёадосіскага. Вылучыў роту старшага лейтэнанта Ваўкаўпава. На другія суткі ноччу паслылі дабраўся з сумнай навіною: роты загінуты. Байцам Ваўкаўпава было загадана тэрмінова навесці паром для пераправы танкаў палкі Старым Сялом і Хальчам. З наступленнем цемры байцы прывезлі паромны парк да Сожа і разгрузілі метраў за сто ад ракі. Бліжэй нельга. Нават на мяжы шум немцы адраілі пашыны агонь.

Позна ўвечары перанеслі парк на рукаў да самага рэчышча і пачалі збіраць. Моцны працавалі пантанеры, сточылі па калена ў лёдзінку вала. Месца збітых займалі ішны. І вось, вуркочучы, першы танк узлез на паром. Немцы ўмацілі агонь. На пароме за танкам — баявая група..."

Як толькі паром уткнуўся ў вярхож бераг, з акупаў улары аўтаматычныя чэргі. Дружына кінулі гранаты — і на бераг. Без прыстані паром не змог разгрузіць танк і, забарушы раненых, адшоў да свайго берага.

Увесь наступны дзень байцы пад камандаваннем І.Педчанкі абаранялі плацдарм, адбілі шэсць атак ворага. Пантанеру дабра падтрымлівалі нашы артылерысты і мінамётчыкі.

Толькі калі звечара ўзвод Педчанкі замяніла стралковая рота. Мала хто з пантанераў уцале. Сам Педчанка быў паранены некалькі разоў і ўжо ў шпіталі памёр ад ран.

Праз ноч мы зрабілі дзве прыстані, замянілі разбіты паром і пераправілі тры танкі. Потым навілі пантонны мост. Па ім на правы бераг перабраўся 241-ы танкавы полк і, адбіўшы баявы парадок, на вёў наступ на Гомель".

3. У небе

Нямала гераічных старонак у баях за Гомель ўпісана летчыкамі 16-й паветранай арміі. З лістапада В.Вашкіраў з 519-га знішчальнага авіяпалка збіў у адным баі чатыры варажыя самалёты.

"А было гэтак так, — паведаміў Віктар Андрэевіч з украінскага горада Чарнігава. — Я атрымаў загад перагнаць самалёт ЯК-75 з рамонту на новы аэрадром. Разам з механікам Аляксандрам Смірновым аправабілі матэр. Усе добра, можна ляцець. Але ж кідэрацца да новага месца механік! Давал, кажэ яму, у багажніку адсек. Ёсць такі ў ЯК-а кабінка пілота. Узялі. Вышыня дзве тысячы метраў. Бачу, крыху вышэй ідзе "Юнкерс-88". Выраснуў атакаваць. Знікае адзін раз, другі. Ляцеш, ухільяцца ад удару. Толькі з пятага заходу "Юнкерс" задыміўся. Калі ж я выходзіў з атакі, на мяне завалілі адрэз чатыры "Фокер-Вульф-190". Уцячы? Мусіць, не выйдзе. І я прыняў бой. Збіў два. Адзін з іх, ахопіўшы пошым, падаў, сутануўся са сваім вядзеннем. Такім чынам я аказаўся "віноўнікам" пагібель ужо трох "Фокераў". Апошні з чатыркі ўсё ж адкрыў па мяне агонь. Я быў паранены ў нагу, а тут, гляджу, паліва заканчваецца. Злоўе адравацца. Зранены самалёт пасадзіў на свой аэрадром. Адшліўшы парашут — і да багажніка: жывы Саша! Гляджу, маюца і нарадавацца не магу: механік мой нават без драпіні. За гэты бой я атрымаў Зорку Героя.

Немагчыма расказаць пра ўсе ратныя подзвігі салдат і афіцэраў ў баях за Гомель. Толькі вышэйшай ўзнагароды — звання Героя Савецкага Саюза — былі ўдаскоены звыш паліцы чалавек. Дваццаць чатыры злучэнні і часткі пайшлі ад Гомеля далей на захад з гатарава назвай "Гомельская". Удзельнікі горада з нагоды 50-годдзя запарылі на ўрачысціш шэраг сваіх вызначэнняў.

Репортер узнал

Торговать ракетами на Комаровке запрещено

Министерство торговли Беларуси утвердило правила торговли на рынках республики, которые вступают в действие с 1 января 1994 года, — в целях усиления защиты интересов покупателей и улучшения организации работы.

Данные правила распространяются на все рынки республики, независимо от их профиля. Согласно им, юридическим лицам и предпринимателям, осуществляющим на рынке розничную торговлю или торговлю-производственную деятельность, необходимо иметь лицензию. Плата за торговое место вносится одновременно до начала торговли, торговое место может быть закреплено за торговцем на неопределенный срок. С населения, посещающего рынок в качестве покупателей, взимание платы не допускается.

Новые правила запрещают частным лицам торговлю кондитерскими изделиями, соленьями и маринованными грибами собственного производства, вино-водочными и табачными изделиями, другими продовольственными товарами. В число запрещенных попадают нефть, газ, уголь, а также товары, реализация которых запрещена или ограничена законодательством. К последним относятся драгоценные металлы и изделия, их содержащие, все виды вооружения и боеприпасы к ним, стратегические материалы, системы связи и управления военного назначения, а также ракетно-космические комплексы.

Александр МОЛЧАНОВ.

"Народная газета" редка прибегает к перадрюккой материялаў з іншых выданняў. Але сёння робім гэта па просьбе чытачоў. Вось, напрыклад, пісьмо настаўніка іўеўскай дапаможнай школы-інтэрната: "Было б вельмі добра, каб з дапамогай "Народнай газеты" артыкул Е. Андрэевай быў даведзены да ведама народных дэпутатаў..."

Лічым, што развагі Ефрасіні Андрэевай сапраўды вартыя шырокай чытацкай аўдыторыі "Народнай газеты".

Ефрасінія АНДРЭЕВА, прафесар, доктар педагагічных навук

Шмат гадоў сродкі масавай інфармацыі Беларусі безупынна вядуць гаворку пра дзяржаўнае (афіцыйнае) двухмоўе. Калі існаваў СССР, а БССР з'яўлялася яго самастойнай часткай, калі не было ў прыродзе Закона аб мовах у Беларускай ССР, тады мне здавалася, што быў нейкі рэзон гаварыць пра падобную моўную з'яву ў нашым краі, дый то ў такім разрэзе на сваёй этнічнай тэрыторыі беларуская мова з'яўляецца адзінай дзяржаўнай, а руская выконвае функцыю ўзаемадзейнасці Беларусі з іншымі саюзнымі дзяржавамі і па гэтай прычыне павінна вылучацца па ўсіх агульнааказаных школах, незалежна ад таго, якая мова ў іх з'яўляецца рабочай. Калі ж СССР распаўся, а Беларусь стала незалежнай, суверэннай краінай, настойваць на афіцыйным беларуска-рускім двухмоўі — гэта ўжо нонсенс. Абыходзяцца ж Расія, Польшча, Літва, Германія, Францыя і іншыя дзяржавы на сваёй гістарычнай тэрыторыі адной афіцыйнай мовай, і ніхто не называе іх адсталымі ў культурных адносінах, а ўлады — рэакцыйнымі, нацыяналістычнымі. Нягледзячы на гэтае недастаткова багатае моўнае вопыту гэтых краін, каб Беларусь праводзіць у гэтай сферы зусім процілеглы палітыку?

Цалкам параджае з тымі, хто лічыць, што наданне на Беларусі статусу дзяржаўнай рускай мовы будзе мець самыя трагічныя вынікі для беларускай — яе поўнае знікненне з ужытку. Не ёй, такой аслабленай за стагоддзі палітыкай і русіфікацыі, сапернічаць за выжыванне з такой багатай на лексіку, дабра спрактыкаванай у абслугоўванні розных сфер жыцця рускай мовай. А вы што, пажаданае народнае лептэ, палітыкі розных раёнаў, думаче, апошняга добра сабе адчувае б, каб на яе этнічнай тэрыторыі ў дзяржаўным жыцці запанавала якая-небудзь развітая еўрапейская мова? Вуць які пераплах у першай палове XIX ст. напалі на афіцыйны ўладаў Расіі, інтэлігентны французская мова, калі яна пачала пранікаць толькі ў багатыя сем'і!

Знешне можа падацца, што на Беларусі за дзяржаўнае двухмоўе выступаюць таму, што яе людзей Бог надзяліў нібыта, надзвычай, багатым філалагічным здольнасцямі і для іх авалоданне дзяўма мовай. — Гэта зусім праста арышок. А вось жаўдзю, рускі, паліт, лідэры, немцы, французы і іншыя народы — гэта неадзінадушныя філалагічны адносіны, таму яны і не ўводзяць афіцыйнага двухмоўя. Аднак калі больш уважліва ўважнем у моўную сітуацыю, дзік убачым, што не толькі ў абсалютнай большасці карынальна насельніцтва, але і ў ўсіх астатніх жытараў Рэспублікі Беларусь не стае ведаў і вопыту, каб адначасова яны маглі карыстацца і беларускай, і рускай мовай.

Па гэтай воль прычыне многія і выступаюць за афіцыйнае двухмоўе, бо бачыць у ім рэальнае магчымасць лодна прыстасавана да жыцця, не абскуравацца сабе абавязкам вывучыць дзяржаўную беларускую мову.

Лагодна таму, што можна

будзе спакойна працаваць, ведаючы толькі адну рускую мову.

Многія вядомыя вучоныя-педагагічны свет ва ўсе часы, пачынаючы са старажытнай Грэцыі і Рыма і да нашых дзён, прызывалі выключна важную ролю ў развіцці інтэлекту і духоўнасці маладога пакалення валоданне некалькімі мовамі. Дык давайце не будзем выключна з гэтых моў і беларускую, на якой напісана багата сапраўдных шэдэўраў мастацкай літаратуры.

А не ведаюць жа беларуская мова людзі не па сваёй віне. Проста яны былі вышнаны жывуць у такіх абставінах, што вострая неабходнасць існавала толькі ў веданні адной рускай мовы як мовы фактычна дзяржаўнай. Таму сённяшнія пакаленні беларусаў намога лепш валодаюць ёю, чым роднай. А ім жа трэба вяртацца да сваіх нацыянальных вытокаў, перастаць быць аморфным у этнічным плане нацеленым. Бо што ж ты з іх зрабіць, калі не ведаеш, не карыстаешся матчынай мовай?

Як і многіх, мне па-сапраўднаму радуе, што, нягледзячы на велізарныя цяжкасці, звыклыя з захадам у эканоміцы і ладом пашырэння зачаснарым беларускім нацыянальным нігілізмам, адраджэнскія працэсы ўсё ж набываюць мом. Яны маглі быць звыклі больш значнымі, калі б добра адчуваўся ў гэтым роля дзяржаўных структур. А іх падтрымка цяпер ой як важная. Тут нават дзе-небудзь у спецыяльна беларускім не грэх і перасаліць трохі, каб раскрутаваць ад сну, натхніць людзей на высакорную нацыянальную справу, зарадзіць у іх упэўненасць у рэальнасці выжывання і адраджэння.

Калі супраць статусу адзінай дзяржаўнай беларускай мовы выступаюць самі беларусы, гэтага нельга нічым іншым растлумачыць, як паўнейшай асіміляцыяй народа.

Погляд на двухмоўе вачыма рускага чалавека

Вярнуць
на законны пасаж

да. Бо добраахвотнага вырачэння матчынай мовы не ведае і, думаю, не будзе ведаць сусветная цывілізацыя. І ўсё ж да такіх безнапярочных беларусаў нельга ўжыць аніякіх прымусовых санкцый: гэта іх духоўны здыбачы, і з ім яны вольныя паступаць так, як ім захацеша. А вось нам, небеларусам, і асабліва рускім, мова якіх у гэтым краі ўжо стагоддзі знаходзіцца фактычна ў рангу дзяржаўнай, нях нельга ваяваць за афіцыйнае двухмоўе, ведаючы, што гэта прывядзе да поўнага заняпаду мовы самага дарэгуа і блізкага нам славянскага народа. Хацелася б, каб гэта вельмі добра ўсвядомілі актывісты Славянскага сабора "Белая Русь", пазіцыя якая адносна прыняцця закона аб роўным статусе рускай і беларускай моў зусім не адпавядае нацыянальным інтарсам беларускага народа, нягледзячы на такую назву далёкага аб'яднання людзей. Мы, рускія, генетычна пабудаваныя духоўна такім чынам, што да іншых народаў, асабліва славянскіх, ішлі і ідзем з мірам і добрым сэрцам, мы павязвалі якой-небудзь атрысі і жадання называць ім сваю "культуру" і мову. Калі ж такое рабілася, дык толькі тымі рускімі, якія адраіліся ад свайго народа, пазабавіліся ўласных іму гуманістычных і інтэрнацыяналістычных рыс. Не хацелася б, каб пазбавіліся такіх рыс рабіліся рускімі на беларускай зямлі, асабліва ў дачыненні да нацыянальнай мовы. Сумесным намаганням не дадзям загнупць старажытнай, багатай культуры і мовы блізкага нам беларускага народа!

Усе законы, у тым ліку і Закон аб мовах, мы павінны выконваць бездарока. Сваімі паважлівымі адносінамі да найкаштоўнейшага скарбу беларускай нацыі — яе мовы — мы трэба нават свядома абмяжовуючы, сябе дзесяці ў рускім, дапамагчы ёй заняць тры раны, што прычынены русіфікатарскім дзеяннямі крывавага ката паўстання 1863—1866 гг. — нацхальніка Паўночна-Заходняга краі М.Муравіёва і яго вернага паліцэйскага куратара Віленскага навуцальнай акругі І.Карнілава, які навадзілі на ўстановы тысячамі наставнікаў, прасякнутых духам рускага выключнагаўнага паніжэння. Даводзіць смяя глум, пераўдзя ў вочы, на ўвесь голас скажам, што мы, рускія, у пэўнай ступені нясе адказнасць і за ўсё тое, што рабілася па ўказам Масквы на Беларусі ўжо ў савецкі перыяд з мэтай яе днацыйналізацыі. Сіноў нашай нацыі нямала працавала тут на высакорных пастах партыйных органаў, ДПУ, АДПУ, НКВС. На працягу амаль 40 гадоў пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі толькі адна сама якая-небудзь у рэспубліцы пасада сакратара ЦК КП(б)Б (ЦК КПБ) знаходзіліся ў руках беларусаў, прычым меней чым адзін год. З 1938 года рэспубліку нават пазбавілі права

месь беларуса на пасаде наркам асветы, бо лічылі гэты ўчастак вельмі адказным у палітычных адносінах. Нельга нам, небеларусам, быць пасіўнымі, а тым больш выступаць супраць нацыянальна-культурнага Адраджэння беларусаў, галоўным падмуркам якога з'яўляецца іх родная мова. Паколькі яе выратовае толькі статус адзінай дзяржаўнай у Рэспубліцы Беларусі, гэта і трэба непахісна праводзіць у жыццё, незалежна ад таго, як з гэтым стасуюцца інтарсы тых ці іншых слабаў грамадства. На першае месца трэба ставіць тое, што ў інтарсах усяй беларускай нацыі, а не нейкай часткі насельніцтва, якая надобна звыкла ставіцца да беларускай культуры і мовы.

У мяне часта ўзнікае думка, а ці не стварыў нам, рускім, нейкую асацыяцыю, таварыства і г.д. у падтрымку сучаснага беларускага нацыянальна-культурнага Адраджэння? Калі спрыя адной часткі рускіх ёсць прыкільнікі афіцыйнага двухмоўя, што з'яўляецца антыподам беларускаму Адраджэнню, дык чаму ж спрыя другой іх часткі не арганізаваць і рух у гэтым напрамку? Асабліва настойліва такія думкі ўзнікаюць тады, калі я чую па радыё прамовы дэпутата А.Лукашэвіча і некалькіх іншых, дзе яны абавязавача, прычым з выключнай непавагай у тоне голасе, усьціх тых, хто стаіць за дзяржаўную беларускую мову. У такіх час ішчэ больш пераконваецца, што, на здаровы сэнс і па логіцы рэчэй, нацыянальнае Адраджэнне беларусаў — гэта зусім не чужая нам справа. Жывём жа на іх зямлі. Чаму ж тады не дапамагчы ім у бітве? Тым больш што вопыт у гэтым высакорнай, інтэрнацыяналістычнай справе ў нас ёсць.

І хаця я не лужаюся брацца за вывучэнне беларускай мовы тых, каму сёння ўжо недалёка да пенсіі ці нават калі перасякнуты гэты маларасны рубеж. Я пачала грунтоўна вывучаць беларускую мову яшчэ з таго рубяжа. Ужываю слова "грунтоўна", што, папаставіла мэта навуцальна пісаць на ёй навуковыя працы, чытаць студэнтам лекцыі. Штосці атрымалася: напісана на беларускай мове і выдана ў 1992 годзе першая частка падручніка (ўсёго будзе тры часткі) "Гісторыя замежнай педагогікі са старажытных часоў да 1992 года". Непрыкметна праляцелі чарговыя адпачынак... І на гэты раз больш за палову яго адрэдка мною для паглыблення ведаў па беларускай мове, на шляху якой так шмат розных перашкод. Падтрымвала да друку другую частку вучэбнага дапаможніка па гісторыі педагогікі "Гісторыя педагогікі Беларусі са старажытных часоў да 1917 года". Так што ў новым навуцальным годзе буду адчуваць сябе яшчэ больш раскаванай пры выкладанні педагогічных дысцыплін на беларускай мове.

Магчыма, мой уласны прыклад можа падацца не надта пераканаўчым. Таму, каб зняць страх у паважаных прафесараў і выкладчыкаў сталяга веку ад пераходу на беларускую мову, нагадаю, што нямешкі вучоны Рабэрт Ахтэ ажно ў 86-гадовым узросце прыступіў да вывучэння яе і ў пачатку бягучага стагоддзя выкладаў у Брэслаўскім універсітэце. У нас жа для гэтага куды лепшыя ўмовы: якіх усе ж існуе ў рэспубліцы хоць сімвалічнае беларускамоўнае асроддзе. Галоўнае — жаданне, настойлівасць, і беларуская мова стане духоўным здыбачам кожнага з нас. А інакш і быць не можна. Раз і мы лічым не гэспіцыяй, а родным домам дарэгуа нам Беларусь, дык трэба ведаць і яе дзяржаўную мову.

Час, калі можна было рускім жыві і працаваць на Беларусі выключна толькі ў духу сваіх нацыянальных традыцый, безваротна мінуў. Трэба ўсім, без падзелу людзей паводле нацыянальных прыкмет, ратаваць беларускі народ, якога за шмат гадоў польскія і рускія асімілятары адлучылі ў сабе дома карыстацца роднай мовай.

Не раз думала і цяпер не перастаю здзіўляцца, да якой ступені трэба было днацыйналізаваць беларускі народ, каб такое мноства яго не адчувала ўнутранай патрэбы карыстацца матчынай мовай? Вось дзе трагедыя! У свеце мо такой не знайдзеш. Часта стаіў на месца беларусы рускі народ, і адрэз прыхадзіў думка, што, відавочна, толькі шкада, як у родным краі. Толькі шкада, што такой стыхі заката мала для тых, хто хацеў бы хутчэй і шчыльна інтэгравацца ў беларускую культуру і мову. Усім падобным да мяне небеларусам, якія прынялі да сэрца, жывучы нацыянальнымі традыцыямі сваёй другой радзімы, вельмі ж ужо нестале беларускамоўных кантактаў на працы, у грамадстве і міжасобных узаемаадносінах. Слаба нам дапамагаюць у гэтым сродкі масавай інфармацыі, кіно, прафесійныя тэатры, дзе распадаюцца пакуль што не з'яўляюцца беларуская культура і мова.

Дапускаю, што мая спроба скіліць сваіх суіямейнікаў да беларускасці можа застацца марным лямантам у пустыні. Там хацелася б, каб мы хоць не ўмешаліся ў ход развіцця моўнай сітуацыі на беларускай зямлі, бо не нам, рускім, а яе карэнным насельніцтва вырашаць, якой павінна тут быць дзяржаўная мова. Не сумняваюся, што ніхто з нас не жадаў бм, каб на этнічнай тэрыторыі рускіх вырашэнне гэтага лэсавязначальнага для кожнай нацыі пытання залежала ад волі не іх, а скажам, татаруў, немцаў, іўрэяў, чужашой, башкіраў і г.д. Гісторыя на шматстайнай планеце Зямля адкажа кожнаму народу сваю дзялянку, якую ён павінен апрацоўваць, узабагаць паводле сваіх нацыянальных традыцый. Жадаю поўнага іх росквіту на беларускай зямлі.

Не все так плохо

Екатерина ВЫСОЦКАЯ.

Двама абзацамі
Валютныя торги:
спрос превышает предложение

Как и предполагалось, курс доллара на белорусском биржевом рынке продолжает расти.

На последних торгах Межбанковской валютной биржи он поднялся на 645 пунктов и составил 6750 белорусских безналичных рублей за доллар.

Надо отметить, что кривая спроса опять стала медленно, но

упрямо подниматься вверх, и несмотря на то, что объем продаж высокий и на этот раз превысил 4 миллиона, аппетиты банков и их клиентов остаются неудовлетворенными. Так, спрос на последних торгах составил 5 миллионов 140 тысяч, а первоначальное предложение — только 2,5 миллиона.

Екатерина ВЫСОЦКАЯ.

Помогут ли нам шведы в борьбе с организованной преступностью?

В Беларуси с двухдневным визитом была делегация министерства юстиции Швеции во главе с послом по особым поручениям МИД Швеции, по вопросам международного сотрудничества в борьбе с терроризмом, наркобизнесом и другой тяжкой преступностью господином Матсом Марлингом.

Белинформ.

Леонид Якубович —
всегда в цене!

Во всяком случае, в Гомеле.

Во время проведения финала открытого областного фестиваля клубов "Что? Где? Когда?" один из зрителей "вырвал" у конкурента

тов газету "Поле чудес" с автографом ведущего одноклассника — передачу за 17 тысяч рублей. Другие предлагали только 10—16 тысяч.

РИД.

Мир не без добрых людей

Удивительно по нынешним временам милосердие проявили жители деревни Павловской Кировского района Могилевской области по отношению к своему однокласснику Владимиру Щербичу, дом которого сгорел

по нелепой случайности. Колхоз помог со строительными материалами, и буквально за три выходных дня общими усилиями для Щербича был возведен добротный дом.

Борис МИХЕЕВ.

Ирис — не "Сникерс",
но какой вкусный!

Дорогие "Сникерсы" многим родителям не по карману. А отечественных конфет в магазинах Брестской области почти не бывает.

Вот и выручает цех агрофирмы-колхоза "Рогозинский" Жабинковского района. Здесь выпускают очень вкусный и сравнительно дешевый ирис. Восьмью человек, работающих в цехе, за месяц производят около полутора тонн продукции.

Новинка, выпускаемая в цехе, — ирисовая конфета в виде плитки. Делает это лакомство Анна Якимчук, которая уже семь лет трудится на этом производстве.

Фото Эдуарда КОБЯКА, Белинформ.

ЗАМЕЖЖА

ПАРТАСС "ІНТРАКО" НАРОДНАЯ ГАЗЕТА

Пульс дня

Новая основа отношений

В Вашингтоне руководитель администрации президента РФ Сергей Филатов встретился с членом сенатского комитета по иностранным делам конгресса США от Республиканской партии Ричардом Лугаром и руководителями библиотеки и исследовательской службы конгресса.

Кризис должен решаться коллегиально

Соединенные Штаты не собираются в одностороннем порядке предпринимать шаги для того, чтобы разрешить возникший острый кризис в отношениях с Северной Кореей, заявил помощник Государственного секретаря США по делам Восточной Азии и Тихого океана Уинстон Лорд. В интервью телекомпании Си-эн-эн он отметил, что все свои действия администрация Билла Клинтона намерена согласовывать с правительствами Японии, Южной Кореи и соведомством Организации Объединенных Наций.

Продолжение войны — полный абсурд

Продолжение боевых действий в Боснии и Герцеговине — это абсурд, ведущий к катастрофе. Прочный и длительный мир, к которому стремится боснийское население, невозможно построить на страданиях людей. Об этом заявил министр иностранных дел Франции Ален Жюппе в статье, опубликованной парижской газетой "Либерасьон" и посвященной перспективам урегулирования конфликта в бывшей Югославии.

Выборы будут демократичными

Лидеры Южноафриканского патристического фронта (ПФ), встретившись на территории Бантустана Квандленде, приняли решение в ходе намечаемых на конец апреля первых в истории ЮАР выборов с участием черных "выступать под знаменами Африканского национального конгресса".

Достижение ими соглашения, заявил официальный представитель АНК, преследует своей целью "усилить возглавляемый конгрессом предвыборный фронт для того, чтобы добиться максимального единства народа и обеспечить победу его подлинных представителей на выборах".

"Глобл пэнл"

Новые тенденции в современном мире, политика в области безопасности, развитие торгово-экономических связей, в том числе со странами Восточной Европы, — эти и другие вопросы будут находиться в центре внимания международной конференции "Глобл пэнл", которая открылась в голландском городе Маастрихте на юге страны.

Ежегодный форум, организуемый действующим в Нидерландах европейским исследовательским центром, на сей раз собрал около 800 участников из разных стран мира.

Две встречи...

Государственный секретарь США Уоррен Кристофер планирует провести две встречи с председателем исполкома Организации освобождения Палестины (ООП) Ясиром Арафатом. Они должны состояться в ходе начинающегося в понедельник продолжительного зарубежного турне главы внешнеполитического ведомства, в ходе которого он посетит Европу, Ближний Восток и Северную Африку.

...Мы ищем новые подходы

К новым подходам в мировторческой и гуманитарной деятельности Организации Объединенных Наций призвал ее Генеральный секретарь Бутрос Бутрос Гали, представляя в пятом комитете Генеральной Ассамблеи (административные и бюджетные вопросы) бюджет ООН на 1994—1995 гг.

"Предлагаемый бюджет по программам ООН на двухлетний период составляет 2749 млн. долларов. Это на 232 млн. долларов больше, чем бюджет 1992—1993 гг.", — заявил Бутрос Гали.

Дипломат должен чувствовать себя комфортно в тюремной камере и уметь делать трепанацию черепа

Теоретические знания для отправляющихся за рубеж американских дипломатов, конечно же, важны. Но ничто не заменит им в работе практических навыков. Рассудив так, руководитель государственного департамента предусмотрительно позаботился о том, чтобы в новом центре подготовки института внешнеполитической службы США была и своя... тюремная камера.

Да, почти как настоящая, со стальными решетками, с усыпающими бетонные стены и пол клопами и тараканами (правда, пластиковыми). "Здесь слушателей испытывают на прочность по сценарию "полночного экспресса", — говорит заместитель директора центра Даглас Лэнгрен. О том, как важно для дипломата искусство выживания, он знает не понаслуху: работа в посольстве США в Турции — стране, где разгорается действие знаменитого фильма режиссера Алана Паркера о зловещих молодого американца в казематах военного режима — многое его научила.

Рекордный уровень экспорта алмазов

Экспорт и импорт прошедших огранку алмазов в США выросли за первую половину 1993 года до рекордного уровня, заявила Ассоциация американских алмазопромышленников (АДИА).

По сведениям АДИА, в страну было импортировано обработанных алмазов общим весом 4,8 млн. каратов на сумму более чем 2,1 млрд. долларов (на одну треть больше по сравнению с аналогичным периодом 1992 года, когда стоимость соответствующего импорта составила 1,6 млрд. долларов).

Динамика рынка нынешнего года, полагает председатель АДИА Ллойд Джэйф, свидетельствует о том, что

рекорд 1989 года в этой области будет побит (тогда за первую половину года было импортировано алмазов общим весом 4,5 млн. каратов на сумму 1,9 млрд. долларов).

Быть женственной в Токио не просто...

Высокие цены на жилье, продукты питания, одежду и многое другое, включая косметику и украшения, в самой дорогой для жизни столице мира — Токио стали причиной того, что сейчас более половины всех проживающих в нем женщин вынуждены трудиться полный рабочий день или подрабатывать по несколько часов.

Причем это время, согласно данным проводящегося вот уже скоро 40 лет исследования токийского муниципалитета, сильнее всего затрагивает женщин пенсионного возраста — каждой пятой трудящейся представительнице "столичного женского протеста" 55 лет или больше. По сравнению с 1987 годом число работающих женщин в Токио выросло на 3,4 процента и достигло сейчас 5,08 млн. человек.

В брачной постели лучше, чем на смертном одре

Любовь, а не наказание поможет заблудшему найти правильный путь.

Этим, видимо, руководствовался 50-летний мусульманский священник Рахим Баши, проживающий в бангладешском городе Кокс-Базар, когда предложил руку и сердце 31-летней Таслиме Насрин — писательнице, обвенчанной в богушестве.

Ее имя стало известно несколько месяцев назад, когда фундаменталистская группировка "Совет солдат ислама", базирующаяся в городе Силхет (северо-восток страны), вынесла ей смертный приговор.

Т.Насрин вменялась в вину оскорбление священного Корана, поскольку в своих книгах она выступила против полигамии и открыто говорила о том, что женщины в Бангладеш абсолютно бесправны, в том числе в сфере интимных отношений.

Рахим Баши, однако, считает, что Таслима, ратуящая за равноправие полов в сексе, еще не потеряла для общества и вполне могла бы "перекреститься", если бы стала его третьей женой. "От прежних браков у меня сейчас 16 детей, и я не буду ничем ничто против того, чтобы расширить семью", — заявил он.

Именно такие новые масштабные цели ставятся сегодня, после окончания "холодной войны", перед американскими дипломатами. Однако, считают руководители арлингтонского "МГИМО", слушателям надо дать представление и о самых приземленных материях. Поэтому в полный курс обучения входит, среди всего прочего, посещения морга клиники университета имени Джорджа Вашингтона.

"Никогда не думайте, — говорит второй заместитель директора центра Джон Спротт, — когда в иностранной столице, скажем, в гостинице "Хилтон" или "Савой" уирирует американский турист, занимающийся всеми формальностями, связанными с опознанием и транспортировкой тела на родину, оповещением родных, приходится нашим молодым посольским и консульским работникам".

лагандировать наши ценности, но и защищать наши экспортные интересы, оберегать не только безопасность наших граждан, но и их интеллектуальную собственность".

По соседству с камерой расположены "вазозные окошки". Это тоже практические консультации учатся вести дело с отставшими длинными очереди, находясь на грани истерии гражданами "страны зет", которые добиваются разрешения на въезд в Соединенные Штаты. Условия — максимально приближенные к боевым.

Построенный в пригороде Вашингтона Арлингтоне и обнесшийся казне в 63 млн. долларов центр подготовки института внешнеполитической службы рассчитан на прием 15 тыс. слушателей в год. Курсы для различных групп разнятся — начиная от кратких семинаров повышения квалификации и кончая двухгодичными программами с интенсивным обучением на одном из 65 языков народов мира. "Выпускники этого института должны стать проводниками наших интересов за рубежом", — заявила, открывая центр, госсекретарь США Уоррен Кристофер. — Они научатся не только про-

надо, как Петров. Или вообще не играть".

Из филармонии люди выходили просветленные, преисполненные благодарности, прощания миру все его несовершенства... И мало кто из публики был в курсе, на фоне какого серьезного скандала, эпицентром которого являлось имя самого выдающегося пианиста, пришлось выступать перед нами Николаю Петрову. Дело в том, что примерно полтора года назад телекомпания "Останкино" продала эксклюзивное право на использование архивных аудио- и видеозаписей классической музыки Гостелерадиофонда мало кому известной частной американской фир-

Елена МОЛОЧКО, Василий МАЙСЕНОК (фото)

Кажется, слухи о духовном общении нашего общества сильно преувеличены. По крайней мере международный фестиваль искусств "Белорусская музыкальная осень", который открылся 20 ноября в Белгосфилармонии, начался с двух аншлаговых концертов. Зал был полон публики, несмотря на прямо-таки январские холода, а также высокие цены на билеты. На сцене царил Николай Петров, выдающийся российский пианист, признанный сегодня, пожалуй, исполнителем номер один после гениального Рихтера. Только Богу да еще, впрочем, руководству филармонии известно, как удается "заполучить" для Минска таких валютных музыкантов. К тому же один из концертов Петрова был и вовсе благотворительным — в фонд "Дети Чернобыля", которому как раз в эти дни исполнилось три года.

Нынешний сезон полон также и славными музыкальными юбилеями. По первым, самому фестивалю "Белорусская осень" исполняется двадцать лет. Во-вторых, пятидесятилетие отметил Николай Петров. Пианист-виртуоз, технических сложностей для него, кажется, просто не существует, однако в нынешний приезд Петров поразила другим качеством своего таланта: внутренним, благородством, отточенностью и филигранностью исполнения. Как замарал, как растворился зал (а публика сидела даже на сцене), когда звук падал до трех пианистическо и все же не исчезал, а, напротив, заполнял собой все пространство. Какой энергией, темпераментом заражался им от вдохно-

венных, мощных, раскованных пассажей пианиста! Как глубоко заставлял он нас чувствовать, как радостно сам отдавался стихии искусства! Шуман, Прокофьев, Мусоргский — фортепиальная программа была посвящена учителю Петрова, профессору Московской консерватории, талантливому пианисту Якову Заку, 80-летие которого отмечали в этом году музыканты. Программа была исполнена блестяще! На "бис" Петрова вызвали одиннадцать раз. Студент консерватории, сидевший рядом со мной, прошептал, словно что-то вдруг решил для себя самого: "Играть"

ЧАСТНЫЕ
ОБЪЯВЛЕНИЯ
ИХ ПРОЧИТАЮТ У НАС
БОЛЕЕ МИЛЛИОНА ЧЕЛОВЕК

Знакомства

● Буду рада знакомству с верным, добрым мужчиной.
Тел. (0172) 232-907.
42/164/68, образование высшее. Очень люблю детей.
213530, г.Черныков, Могилевская обл., п/я 20.

Продаю

▲ М/утол "Лотос".
Тел. (0172) 232-907.
▲ Срогно гараж + а/м "Москвич-412" новый.
Тел. (0172) 332-718.
▲ Каталог "Europeas" 93/94, 150 тас. фирм Европы.
Тел. (0172) 774-027.
▲ 2-комн. квартира (центр) — 28.000 \$.
Тел. в Минске 576-864.

Куплю

■ Цемент, ПВА, мел.
Тел. в Минске 786-147.
▲ А/м IFA-50 не дороже 1.000 \$.
Тел. в Орше 37-501.

Меняю

● Гараж по Севастопольской на комнату в любом районе Минска.
Тел. 29-00-63 (после 18.00).
● Участок под коттедж (7,5 соток, есть цоколь и строительные материалы) в районе Цин (Зеленый Луг-7) на 2-комн. квартиру в Минске.
Тел. в Минске 58-07-31.

Разное

◆ Отлично подготовим к экзаменам в ГАИ.
Тел. (0172) 644-833.
◆ Коммерческие туры в Россию.
Тел. (0172) 330-030.
Удостоверение участника ликвидации аварии на Чернобыльской АЭС А.Н. 402191 на имя Мухомовой Марины Михайловны считать недействительным.

ЛЕЧЕНИЕ
дискогенного
радикулита
и остеохондроза
(мануальная терапия),
заболеваний нервной
системы и импотенции
(гипноз, кодирование).

Прием ведет
известный
украинский
специалист
СЕНЬКО Л.Т.
Адрес: Минск,
ул. Чкалова, 15, корп. 1,
ком. 64.
Тел. 24-59-26.

Надворье

Сення днём па распуцці чахкае надвор'е пераважна без ападкаў. Тэмпература паветра ў Гродне, Віцебску — 3—5, Брэсце, Мінску — 4—6, Гомелі, Магілёве — 5—7 градусаў марозу.

У настульныя дзве сутак характар надвор'я істотна не зменша.

Астранамічны
каляндар —
26.11.

Узыход і заход сонца:
Мінск — 7.56, 15.58;
Віцебск — 7.53, 15.42;
Магілёў — 7.45, 15.47;
Гомель — 7.37, 15.51; Гродна — 8.12, 16.13; Брэст — 8.04, 16.22.

Даўжыня дня ў Мінску — 8.02.
Поўня — 29 лістапада.

Цуд, які не адбыўся

Ордыр на арышт і войск Н 231 начальнік Старобінскага райадзела НКВС Макар Гарбачэўскага, які выйшаў з арышту ў 1940 годзе, паказваў, што ў 1920 годзе пры арганізацыі Беларускай рады выступаў супраць Савецкай улады і змагаўся супраць Чырвонай Арміі. Каля мястэчка Семежы пад наішчам чырвоных часцей крочаў паўстанцам не адступіла, а змагацца да апошняга, і калі іх атрад быў разбіты, Бунічэвіч Міхаіл паспеў схапіць сяг Беларускай рады, які цяпер захоўваецца ў яго альбо ў яго брата Піліпа, арыштаванага арганамі НКВС.

На допыце Бунічэвіч не прызнаў свайго ўдзелу ў Слуцкім паўстанні, адхіліў абвінавачванні ў дэзертырстве. Пра тое, чаго яму гэта каштавала, трэба гаварыць асобна. Але факт застаецца фактам: памочнік оперу паўнаважана Казлоў запісаў запіскай катэгорыяна адмаўленне арыштаваным ухв абвінавачванні. Тады ў ход пайшлі сведкі. Датынаны работнік банка Ісаак Голуб заявіў, што Бунічэвіч браў ўдзел у Слуцкім паўстанні і ўдзельнічаў у кантраваляцыйнай супраць сваім братам Піліпам, арыштаваным НКВС. Праўда, сам Голуб нічога гэтага не ведаў і спасылаўся на двух чалавек, якія гэта яму расказвалі. Адзін з тых двух, Кандрат Караба, пацвердзіў, што быў, як Бунічэвіч ехаў на кані ў бок Семежы, а таксама дадаў, што Бунічэвіч атаваў яго не падпісвацца на плазку, сцягваліся, што карысці ад яе ніякай няма. Абвінавачваў Бунічэвіча да ўдзелу ў Слуцкім паўстанні і яшчэ адзін сведка, Шлома Лейтман. Прынамсі, менавіта так былі запісаны іх паказанні ў працяглах допытах.

Следуючы справу Бунічэвіча Гарбачэўскі і Казлоў накіравалі на навіны асобны тройкі НКВС БССР. Аднак той факт, што Бунічэвіч не прызнаў сябе вынаватом, ускладніў работу арганам. Бунічэвіч афіцыйна абвінавачваў у тым, што ён праводзіў кантраваляцыйную апазіцыю супраць мерпрыемстваў партыі і ўрада і казаваў непасрэднасці гібель Савецкай улады. Згодна з вышэйшай за працягла Н 66 ад 3 лістапада 1937 года, тройка паставіла заключэнне Бунічэвіча ў папраўча-працоўны лагер тэрмінам на 10 гадоў.

Але пасля 37-га шую 1938 год. Сталі пачаць Якова на Берэю, пасля партыйнага пленума на пачатку 1938-га адны каты пачалі душыць іншых — катэры ўжо каталі за парашонні сацыялістычнай законнасці. Пачалі яшчэ катэры НКВС у распуцках: замест Бермана прыхаў Наседкін, якога неўзабаве памяняў Цанава.

Тым часам да справы эка Бунічэвіча пачалі далучацца новыя дакументы. Першым з іх стаў ліст звыяванага Тайшэцкага лагера Бунічэвіча пракурору БССР. На 12 старонках Бунічэвіч апісваў сваё жыццё, сваякоў і дзводзіў, што сведкі па яго справе раней гаварылі супрацьстаяла таму, што запісана следчым. У справу падашлі і ліст сына Бунічэвіча Кастуся, вучня 7-га класа, адраславшага Сталіну. Малы бацькаў заступіў псаў катэ: "Мой бацька ніколі не быў ні на мяжы, ні ў белых. Усе грамадзянскія мястэчка Старобінскіх з дзіўленнем гавораў: за што Бунічэвіч Міхаіла арыштавалі, аддэцка, ён быў сумленным чалавекам? Таварыш Іосіф Вісарыянавіч! Пераканаўча прашу разгледзець маю прашаную. Цераз людзей-пакленнікаў яму даваўся неспіх Незаслужанае пакаранне". На лістку, выраваным са школьнага шпітка, стаў даць: 9 кастрычніка 1939 года. Ліст хутэй за ўсе напісаны да дзядоўку карысці са старэйшым, які спасылаўся надаць звароту "абшчына" стаў. Аўтар дакладна называе непасрэдную прычыну звыявання Бунічэвіча: "людзі-пакленнік", хаця, безумоўна, ніколі не бачыў кардоннай палкі са справы НКВС. Яшчэ чатыры псымы ў абарону мужа напісала жонка арыштаванага Кляўдзія Бунічэвіч.

Далейшыя матэрыялы архіўнай справы Бунічэвіча сведчылі аб нарадзэнні цуда, які набываў усе больш выразнай формы з кожным новым перагортнутым дакументам. Згодна з запісам НКВС № 00116, які прадугледжваў у выпадку пратэсту перагледзець і даследаваць справу на працягу 10 дзён, кіраўніцтва Тайшэцкага лагера накіравала зварот Бунічэвіча пракурору БССР. У сакавіку 1940-га свелку Ісаака Голуба зноў выхадзіла на допыт. У працягозе з'явіўся зусім новы запіс: "Аб пратэстах кантраваляцыйнай апазіцыі Бунічэвіча Міхаіла я нічога не магу паказаць, бо я за ім гэтага ніколі не заўважваў, за выняткам таго, што ў прыватных размовах Караба Канстанціна ў 1937 годзе летам гаварыў, што Бунічэвіч прыняў ўдзел у Беларускай радзе. Але чамусьці да лета 1937 года ён аб гэтым нічога не гаварыў".

У адін дзень, з Голубам быў зноў дапытаны Лейтман, які ў 1937 годзе заявіў, што ніякіх паказанняў аб ўдзеле Бунічэвіча ў Слуцкім паўстанні не даваў.

Новыя работнікі Старобінскага НКВС падрабавалі пастанову на імя новага наркома Лаўрэнтэя Цанава, у якой гаварылася: "Разшнне асобай тройкі НКВС БССР ад 3 снежня 1937 года адміністрацыі Бунічэвіча Міхаіла Сімянавіча з-пад варты вызваліць. Гэтую пастанову для вызначання праз 1-ы спецадзезд НКВС БССР накіраваў у Тайшэцкі лагер НКВС СССР, 2-і агульналагерны пункт "Ударны" па месцы знаходжання". І подпісы новых работнікаў Старобінскага райадзела: І. Мінскага абласнога ўпраўлення НКВС — Т. Расаіна, Васілеўска, Масквічова. 6 красавіка нарком унутраных спраў Цанава завердзіў пастанову сваім подпісам.

Як вынікая з дат на дакументах, яшчэ за два дні да подпісу Цанава старым оперу паўнаважана сержант ДБ Пракоф'еў, які працаваў у 1-м спецадзеле НКВС БССР, накіраваў дзешу пад грыфам "Велмы тэрмінова. Вызваленне. Зусім сакрэтна" ў Тайшэцкі лагер і копію ў 1-ы спецадзел НКВС СССР у Маскву. Пастанова аб адмене разшнны тройкі і вызваленні Бунічэвіча паліцая ў Сібір.

З кожным дакументам, які знаходзіўся ў архіўнай справе Міхаіла Бунічэвіча, усе больш рэальным рабіўся пуд, міфічны выпадак вызвалення. Свай абшчынасці ён быў абавязаны не толькі стойкасці самаго Бунічэвіча і клопатам сям'і, якая не адраклася ад бацькі, але ў першую чаргу страху Сталіна перад сваім памагатым. Любы дыктатар жыве ў пастаянным страху перад заганда актыўнымі папленікамі і час ад часу робіць паперад-жалюную рубку галоў — калі паспэвае. Сталін звычайна паспэваў, і палітычныя кан'юнктуры ў справе Бунічэвіча, такім чынам, склаліся выключна спрыяльна. Трэба было, як кажуць, не прануціць момант.

Кароткі адказ з Тайшэца ў Мінск накіраваў чамусьці толькі ў лістападзе 1940 года. Паведамлялася, што Бунічэвіч улаштваваўся ў Тайшэцкі лагэр і запіс НКВС БССР перапраўлены туды. Сем месцаў маўчання ў адказ на так званае велмы тэрміновае вызваленне выклікалі непараўменне: гэта была норма? Ці Бунічэвіч перастала шапачаць, ці, можа, зноў мяняліся часы? Адказ даў далейшыя дакументы гэтай незвычайнай справы, і ён аказаўся непасрэдна звязаным з імем былога начальніка Старобінскага

райадзела НКВС Макар Гарбачэўскага, які выйшаў з арышту ў 1940 годзе.

Пастанова аб адмене разшнны асобай тройкі НКВС у справе Міхаіла Бунічэвіча і яго неадкладным вызваленні 1-м спецадзелам НКВС БССР паслаў у Тайшэцкі лагер, дзе знаходзіўся арыштаваны. Але Бунічэвіч па гэтую перавалі ў адзін з лагераў Караба, пра што з Тайшэцкага паведамілі ў Мінск толькі праз 7 месяцаў. Чаму і дзе блукала папера дагэтуль, можна толькі здагадваць. Адну з верагодных версій паказваў сам архіўны дакумент аб вызваленні Бунічэвіча. Яго павіны былі падпісаць дзве службовыя асобы: непасрэдна вызначана сержант ДБ Пракоф'еў (і яго подпіс стаў) і начальнік 1-га спецадзела НКВС БССР — гэтага подпісу няма.

Прозвішча начальніка, які проста мог пакаласці пастанову аб вызваленні пад сукно, — Гарбачэўскі Макар Давідавіч, той самы, які выйшаў з арышту ў 1940 годзе. З пасады кіраўніка Старобінскага райадзела НКВС ён пайшоў на пазышчэнне ў Мінск, дзе за асаблівыя заслугі ўзначаліў 1-ы спецадзезд. Адмена прыгавору і зніццё абвінавачванняў з Бунічэвіча маглі падарваць кар'еру Гарбачэўскага: якраз у тым месцы берэўцы з ласкай партыі выразалі выбараных якуюхуа.

Наступная сакрэтная папэра ў справе Бунічэвіча з'явілася праз 8 месяцаў пасля пастановы аб яго вызваленні: усю справу ўладваў з Мінска ў Старобін для даследавання. Задавалася сведку Кандрата Караба перадаць у гэтай уладкаванні і пацвердзіць сваё паказанне. Заданне было неўдасэнсавана, і 9 студзеня 1941 года Караба, ахвотнік Старобінскага банка, які і прабаваў з Мінска, паказаны супраць Бунічэвіча, які таксама працаваў ахвотнікам, пацвердзіў.

У працяголе допыту запісаны яго адказы: "Паміж удзельнікаў банды "Беларускай Рады" знаходзіўся Бунічэвіч, які разам з іншымі накіроўваўся ў Завішчыцы. З размоў удзельнікаў банды ведаю, калі з маёй падводой здымаў скарпы з патронамі, дык павіны былі накіравацца ў Семежы, і больш да ўдзельнічаў у бандзе "Беларускай Рады" мне нічога не вядома. Бунічэвіч гаварыў, што жыццё дрына, няма хлеба, раней жылося ў некалькі разоў лепей, чым цяпер". Следчыя папсілі Караба назваць сведак антысавецкіх размоў Бунічэвіча. Той адказаў так: "У памяцканні банка я змяняў Бунічэвіча, і ён адразу дахаты не пайшоў, бо быў моцны дождж, і ўсе размовы, апроч яго і мяне, нічога не чуў".

Следчыя дапыталі яшчэ сем чалавек, і ніхто болей не пацвердзіў ніякіх абвінавачванняў. Тым не менш следчы ўпраўлення НКВС па Мінскай вобласці сяржнт ДБ Паракхэвіч напісаў і падпісаў пастанову, згодна з якой павіны былі вызваленыя аднавілася, скарта асуджанага лічылася неабутуванатай. Гэтую пастанову трэба было падпісаць начальніку ўпраўлення НКВС Мінскай вобласці Васілеўскаму, начальніку следчай часткі Сімахіну, завердзіў пастанову павінен быў сам наркам Цанава. Ні даты, ні патрэбных подпісаў, апроч подпісу сержанта ДБ Паракхэвіча, на дакументах няма. Як сцягвалі пракурора Мінскай вобласці Шінтко ў 1939 годзе, калі перагледзілася гэта справа, пастанова, якая адмаўляла ў вызваленні Паракхэвіча, проста не мела крынічнай сілы. Але былі іншыя сілы, зашчытаўныя, каб арыштаваныя паводле іх ордэраў не вызваліліся дэ-тэрмінова.

Бунічэвіч праваў у лагерах 10 гадоў і вярнуўся ў Старобін у 1946 годзе. Жыць яму заставалася надоеда — праз тры гады, на 54-м годзе жыцця, ён памёр. Улада прасла назначыць ён пенсію, але ворагам народа і членам іх сям'яў пенсій не давалі — трэба было забяспечваць пенсіянэраў НКВС. Наўрад ці Бунічэвіч сустракаўся з былым начальнікам райадзела НКВС Гарбачэўскім, які аддаваў загад на арышт і магчыма, не дапусціў яго вызвалення. Але з адным з ахвотнікаў, які аддаў драматычнае роллю ў лёсе Бунічэвіча, ён мог сустрацца ў Старобіне, але ніколі не ведаў гэтага.

Справа Бунічэвіча апырцавалася даведкай, паводле якой, уласна, той і арыштаваў. Пасля апісання ўдзелу Бунічэвіча ў Слуцкім паўстанні рукой энкавізістаў у дужках пазначана: "Матэрыял асв. Торкі". Асв. — гэта скарачэнне ад "асведчальнік".

Сексот "Лермантаў"

Вочы і вушы аргану, яны былі і ёсць паўсюдна. Іх і сёння бачыць, як зрыну вока, спецыяльныя арганізмы ў законы ахоўваючы іх правы. Але і саўзалежны ў мінулых вачыствах спыць спакойна — нікога не судзілі, па ўсёй Беларусі добра калі з паўстанца імянаў даносчыкаў называлі, ды і тыя ў асноўным са свету літаратуры і мастацтва. А ў вясках, на заводах, у інстытутах, вайсковых частках — іх лічылі на тысячы. Свайсковыя часткі НКВС мелі сваю шырокую сетку даносчыкаў. Іх прывіжчы значыліся ў даведках-даносках, паводле якіх і выбіраліся ахвоты. Есць яны і ў некаторых архіўных справах нашыхчас.

У 50-я гады, калі рэжым вырашваў дараваць частцы ахвоты, тое, што яны былі ахвоты, пад час разбіццяў супраціўляў КДБ пачалі перагледжваць. Пасілі даведкі, павяралі былі так званыя польскія шпіёны ў везядам на месца, але не забываліся і на даносчыкаў. Іх мянулі і прывіжчы замавалі чарнікам, каб і праз 50 гадоў ніхто не прачытаў. Некаторыя акалічнасці і дакументы дазваляюць даваць адну з такіх зашчыткаў архіўнай справе, пачатай Старобінскай НКВС і перададзенай у спенархію ў Мінск, 10-м сакавіка 1953 года. І

Праграма тэлеперадач

Пятніца, 26 лістапада

Беларускае тэлебачанне

8.00. Раніца рэспублікі.

8.10. Пад купалам Сусвету.

8.25. "Сібірскія адрасы не пельсень". Дак. фільм.

8.55. Дошка аб'яў.

9.00. Геаграфія Беларусі. 9-й клас.

9.30. "Салодкі ручай". Тэлесерыял.

9.55. "Балет Ігара Майсеева".

11.00. Пазіцыя ўрада. Актualнае інтэрв'ю.

11.15. Пра чымбалі і трохі пра сябе... Кампазітар Віктар Войшч.

12.30. "Лясная сімфонія".

13.30. Навіны (з сурдаперакладам).

13.40. Кінанастаўлягі. "Музычная гісторыя".

15.00. "А старыя людзі казалі...". "Партыя чалавек". Дак. фільм.

15.40. "Працтаўняне". Мас-тацкі фільм. 3-я серыя.

16.50. "ПІК" прадстаўляе: "Вінетэр".

17.40. Прэм'ера кнігі.

18.15. Навіны Бі-бі-сі.

19.00. Абласныя навіны (Мінск).

19.10. Крэдытна-фінансавая палітыка: праблемы і вырашэнні.

19.40. "Спаўняючы Мопарта...".

Відэафільм з удзелам Дзяржаўнага камернага аркестра Беларусі.

20.35. Кантакт.

20.40. Калыханка.

21.00. Панарама.

21.35. Пад купалам Сусвету.

21.45. На сесі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусі, Пасля заканчэння — Ніка, "Сем крыжак у акіяне".

Мастацкі фільм "Штогвар — анекдот...".

Канал "Астанкіна"

5.00. Навіны.

5.20. Ранішняя гімнастыка.

5.30. Раніца.

6.45. Галзіна выбаршчыка.

7.45. Фірма гарантуе.

8.00. Навіны.

8.30. Фільм — дзецім. "Зорачка і куліяныя".

9.05. Алес і кампанія.

9.35. Мелоды і рытмы Буратні.

10.00. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).

10.50. Прэс-экспрэс.

11.00. Навіны (з сурдаперакладам).

11.20. Амерыка з М.Таратутам.

11.50. "Рускі мір".

12.25. Прайшлі і выставілі.

А.Сіпчанав.

13.15. Мультифільм.

13.35. "Імяны на карце. Шлях да Сахадзіна".

14.00. Навіны (з сурдаперакладам).

14.25. Брыдзі.

14.50. Бізнес-клас.

15.10. Алес і кампанія.

15.40. 50х50.

16.50. Азбука ўласніка.

17.00. Навіны.

17.20. Рэка расійскага выбару.

17.40. Чалавек і закон.

18.10. Надвор'е.

18.15. Амерыка з М.Таратутам.

18.45. Галзіна выбаршчыка.

19.45. Добрыя ночы, малышчы.

20.00. Навіны.

20.45. Поле цуду.

21.45. Мастацкі фільм "Тыя Плкс".

22.40. Чалавек тыдня.

23.00. Навіны.

Субота, 27 лістапада

Беларускае тэлебачанне

8.00. Раніца рэспублікі.

8.10. Пад купалам Сусвету.

8.25. "Сем крыжак у акіяне".

Мастацкі фільм.

9.55. Урок здарова.

10.00. Паказанне Гродна. Мастацка-публіцыстычная праграма.

10.45. Тыдзень планеты.

11.15. М.Літвін. Харавы цыкл "Родныя вобразы".

11.45. "З ласкай". Партрэт на фоне замка. Дак. фільм.

12.35. "Сення ў нашай хаце святая". Саўтас "Заказельскі Драгіцкага раёна.

13.05. Вершы Людмілы Рублёвай.

13.20. Дом кіно.

13.55. Хрысціянская праграма.

14.40. "Мой маленькі поні".

Мультифільм.

15.05. Маладзечна-94. Прэзентацыя II міжнароднага фестывалю беларускай песні.

16.05. Студыя "Тэлеэкспрэс".

17.30. "Поез чэмпіёна".

Міжнародны турнір па кіёкбоксінгу.

18.15. "Залатая дзясятка". Конкурс малых палітыкаў.

19.40. "Нов і К" топ-10.

20.40. Калыханка.

21.00. Панарама.

21.35. Пад купалам Сусвету.

21.50. "Стваральнік палітычных вобразаў". Мастацкі фільм (ЗІПА).

23.20. Міжнародны кінафестываль у Салоніках (Грэцыя).

23.25. Музыгляд

0.10. Палібюро.

0.50. Аўта-шоу.

1.20. Я амаль славету.

2.25. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

6.00. Расія. Федэральны сход.

7.00. Весті.

7.20. Пятрабуйца... пятрабуйца...

7.30. Час дзелавых людзей.

8.00. Пахалі.

8.10. Ціка дом.

9.05. Белая варона.

9.50. Рэтра-пінгвін.

10.20. Вялікі скандал.

10.50. "Санта-Барбара".

11.40. А.Купрын. "Тамбрынус".

Частина 1-я.

12.40. Сялянскія пытанне.

13.00. Весті.

13.25. А.Купрын. "Тамбрынус".

Частина 2-я.

14.40. "Погляд на Албанію".

15.10. Там-там навіны.

15.25. "А музыка даражэй за грошы".

16.25. Правінцыя.

16.55. "Чорная страла". Мас-тацкі фільм.

17.45. Расія. Федэральны сход.

18.45. Свята каліны дзень.

19.00. Весті.

19.25. Шаржам-шоу.

20.45. "Заходні экспрэс".

Мультифільм для дарослых.

20.55. "Экспансіўн" прадстаўляе.

21.00. "Фрак народа".

22.00. Весті.

22.20. Аўтагінненне.

22.25. Зоркі таворы.

22.30. Спартыўная карусель.

22.35. 3 залы Вярхоўнага суду.

22.50. Вярхоўны салон.

0.20. "Наперад да мінулага".

Музычная праграма.

Санкт-Пецярбург

6.30. Інфарм.ТБ.

6.45. "Сябры". Мультифільм.

7.00. Эпітасія Зямлі.

7.30. "Калыханка з ляскай".

Фільм-кацірог.

8.05. "На парозе ночы". Мас-тацкі фільм.

9.00. Выбары.

9.45. Казка за казкай.

10.30. Хуткая дапамога.

11.00. Сем сланоў.

11.30. Падарожнік у Усходзе.

11.45. 14.25. 18.05. 20.45. 1.05.

Музычны момант.

11.50. "Марыша". Мастацкі фільм.

13.20. "Краіна шчасця". Мас-тацкі фільм (Фінляндыя).

14.30. Інфарм.ТБ.

14.40. "Цыркун". Мультифільм.

14.50. "Адам і Ева плюс".

15.20. "Партрэт". Дак. фільм.

15.55. "Крыжыны-нулікі". Тэле-тульня.

16.30. Барометр.

16.45. Навы Пецярбург.

17.30. Каўкас бывае, зброя?

18.10. Вялікі фестываль.

18.30. Інфарм.ТБ.

18.55. Выбары.

19.05. Спорт.

20.00. Сёння.

20.40. Тэлемагасін.

20.50. "Хранограф".

Літаратурна-мастацкая праграма.

21.50. Ук-энд.

22.35. Ваш стаць.

22.45. Інфарм.ТБ.

23.00. "Страх уначы". Мас-тацкі фільм (ЗІПА).

0.05. "Дон Паскуале". Фільм-опера.

0.15. Мастацкі фільм "Дэкалог-ВІІІ".

Канал "Расія"

7.00. Весті.

7.25. "Адчыні шкатулку". Дак. фільм.

8.00. Мульти-пуліт.

8.30. Формула-730.

9.30. Непазнаны Сусвет.

9.00. Студыя "Рост".

9.30. Пілігрым.

10.15. Да Масквы — далёка.

11.00. "Некалькі дзён з жыцця Аляксандра". Мастацкі фільм. 1-я серыя.

12.10. Казірная дама.

12.40. Сялянскія пытанне.

13.00. Весті.

13.20. Кар'ера. Конкурс дзелавых людзей.

14.20. Мульти-пуліт.

14.30. Расійскі мейнэт.

15.15. Тэлеэрудыт.

15.20. Суагіннікі.

15.50. Майстар. Скульптар Юры Чарноў.

16.35. Футбол без граніц.

17.30. Фільм-прэм'ер.

17.45. "Зоркі Амерыкі".

18.15. Вуснамі дзіцяці.

18.45. Свята каліны дзень.

19.00. Весті.

19.25. "Словесць Фелікса Крула". Мастацкі фільм.

20.30. Маскі-шоу.

21.00. Кантрасты.

21.40. Рэпарцёр.

22.00. Весті.

22.20. Аўтагінненне.

22.25. Зоркі таворы.

22.30. Спартыўная карусель.

22.35. Праграма "А".

23.35. "Люстэрка". Мастацкі фільм.

1.20. Клуб "Жоўта падводная лодка".

Санкт-Пецярбург

7.00. Інфарм.ТБ.

7.15. Мультифільм.

7.30. "Расліны і людзі". Дак. фільм.

8.00. "Страх уначы". Мастацкі фільм (ЗІПА).

9.05. "Марыяна". Дак. фільм.

9.10. Музычная правінцыя.

10.30. Хуткая дапамога.

11.00. Канцэрт па заўхах.

11.30. Тэледактар.

11.45. "Добраахотнікі". Мас-тацкі фільм.

13.25. "Прызба". Праграма для пачынаючых.

14.00. Кіно Беларусі.

"Лабірынт-2". Мультифільм; "Узляццець бы...".

14.30. Дзеці пра зверанят.

14.50. Кітайка.

15.30. Рознакаляровы сабака.

15.45. Гістарычны альманах.

16.30. 13-е пытанне.

17.15. Кірмам ванаксі.

17.30. Спартыўны агляд.

18.10. Вялікі фестываль.

18.30. Інфарм.ТБ.

18.55. Камертон.

19.40. Экспрэ